

Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Systemová korupce vyžaduje systemové řešení

Michael L. Smith, Ph.D.

Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Prezentace je podpořena projektem Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i. s názvem „Snižování bezpečnostních rizik organizovaného zločinu v ČR“, reg. č. VG20102013029, podpořeným grantem Ministerstva vnitra v rámci Programu bezpečnostního výzkumu České republiky v letech 2010 - 2015 (BVII/2 -- VS).

Vysoká korupce jako systémový okruh netransparentních vztahů mezi státem a firmami “state capture”

- Netransparentní lobbying
- Netransparentní státní správa (neviditelný tlak politiků na státní úředníky)
- Netransparentní veřejné zakázky
- Netransparentní financování politických stran (problém střetu zájmů, netransparentní dodavatelé)
- Netransparentní akciové společnosti (akcie na majitele)
- Netransparentní státní a veřejné podniky (dozorčí rady jako ráj pro politiky)

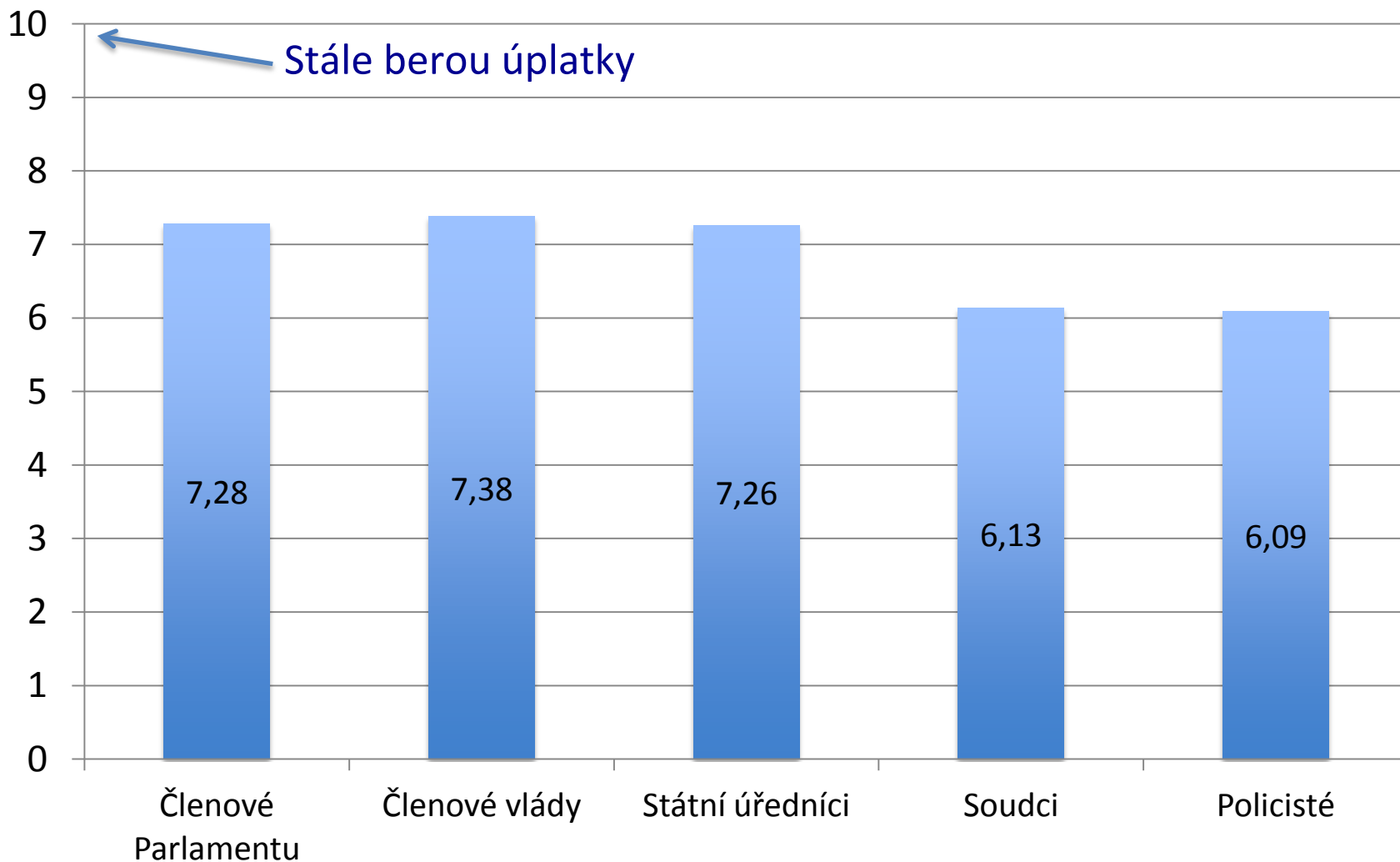
Současná vláda (i vlády minulé) se snaží bojovat proti korupci jen **kousek po kousku**. To může skončit pouze nezdarem.

Výzkum veřejného mínění o korupci a financování politických stran (v rámci CVVM, listopad 2012)

- Termín terénního šetření: 5. – 12. listopad 2012
- Velikost výběru: 1420
- Počet dotázaných: 1267 (návratnost: 89 %)
- Reprezentativita: Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let
- Výběr respondentů: Kvótní výběr
- Metoda sběru dat: Osobní rozhovor tazatele s respondentem

„Berou podle Vás následující veřejní činitelé úplatky? Vyberte odpověď z této karty, kde 0 znamená nikdy a 10 stále.“

Průměrné odpovědi:

Faktory, které ovlivňují vnímání korupce ve vládě

	Standardizované koeficienty	t	Sig.
Důvěra ve vládu	.152	5.146	.000
Respondent se setkal s úplatným veřejným činitelem	.119	4.425	.000
Názor, že chyby politiků výrazně zvyšují náklady státního rozpočtu	.161	5.136	.000
Politici <u>neberou</u> v úvahu zájmy a potřeby všech skupin	-.147	-4.770	.000
Politici ochraňují zájmy mocných nad obyčejnými lidmi	-.232	-7.739	.000
Volič ČSSD	.004	.155	.877
Volič ODS	-.018	-.638	.524
Konstantní		10.12	.000
R-square: 0,262			
Počet respondentů: 1029			

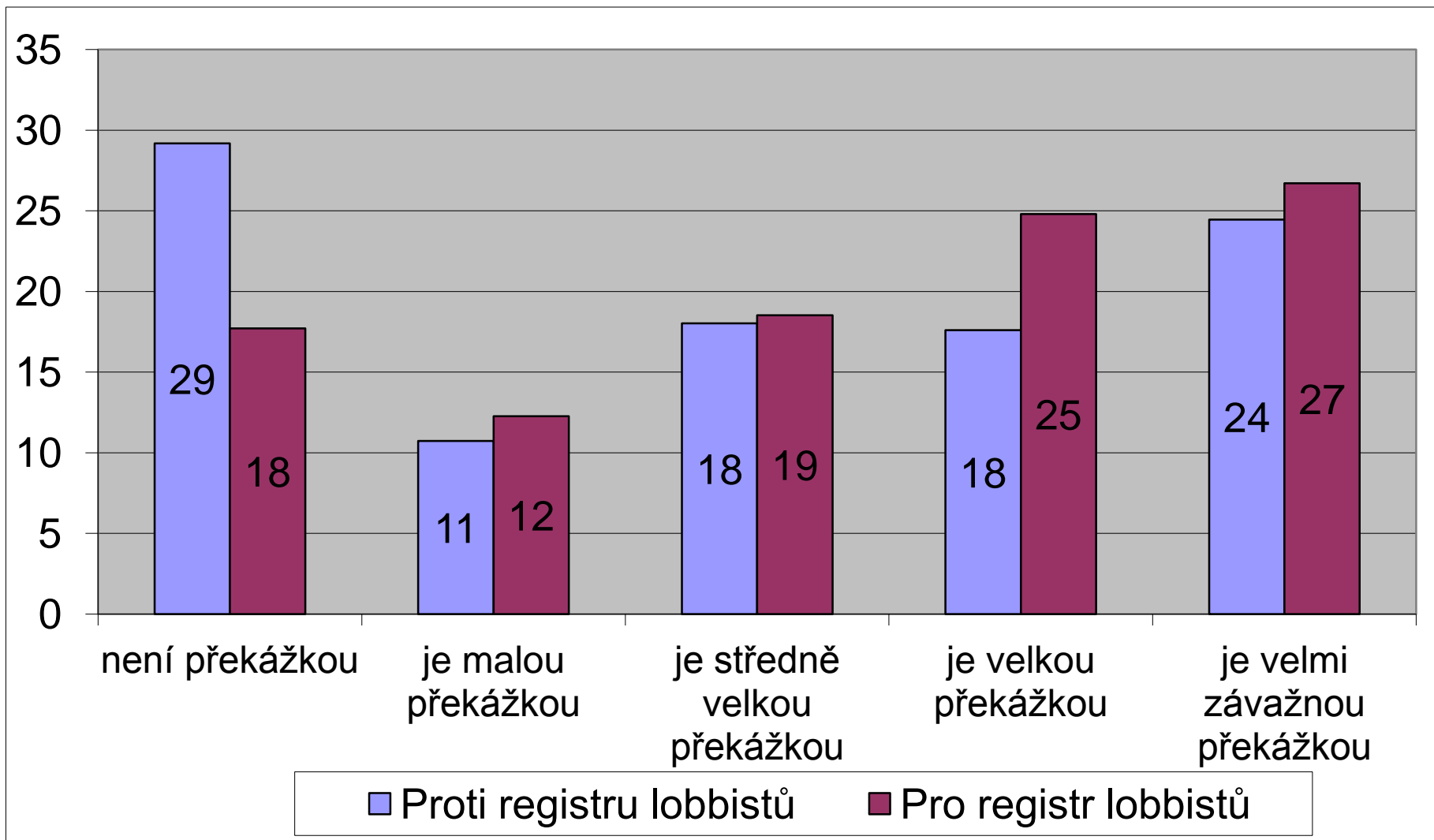
Víme také, že podnikatelé a obyčejní Češi mají podobné názory na korupci a na to, jak proti ní bojovat

Příklad: zprůhlednění lobbingu

Šetření českého podnikatelského prostředí 2011

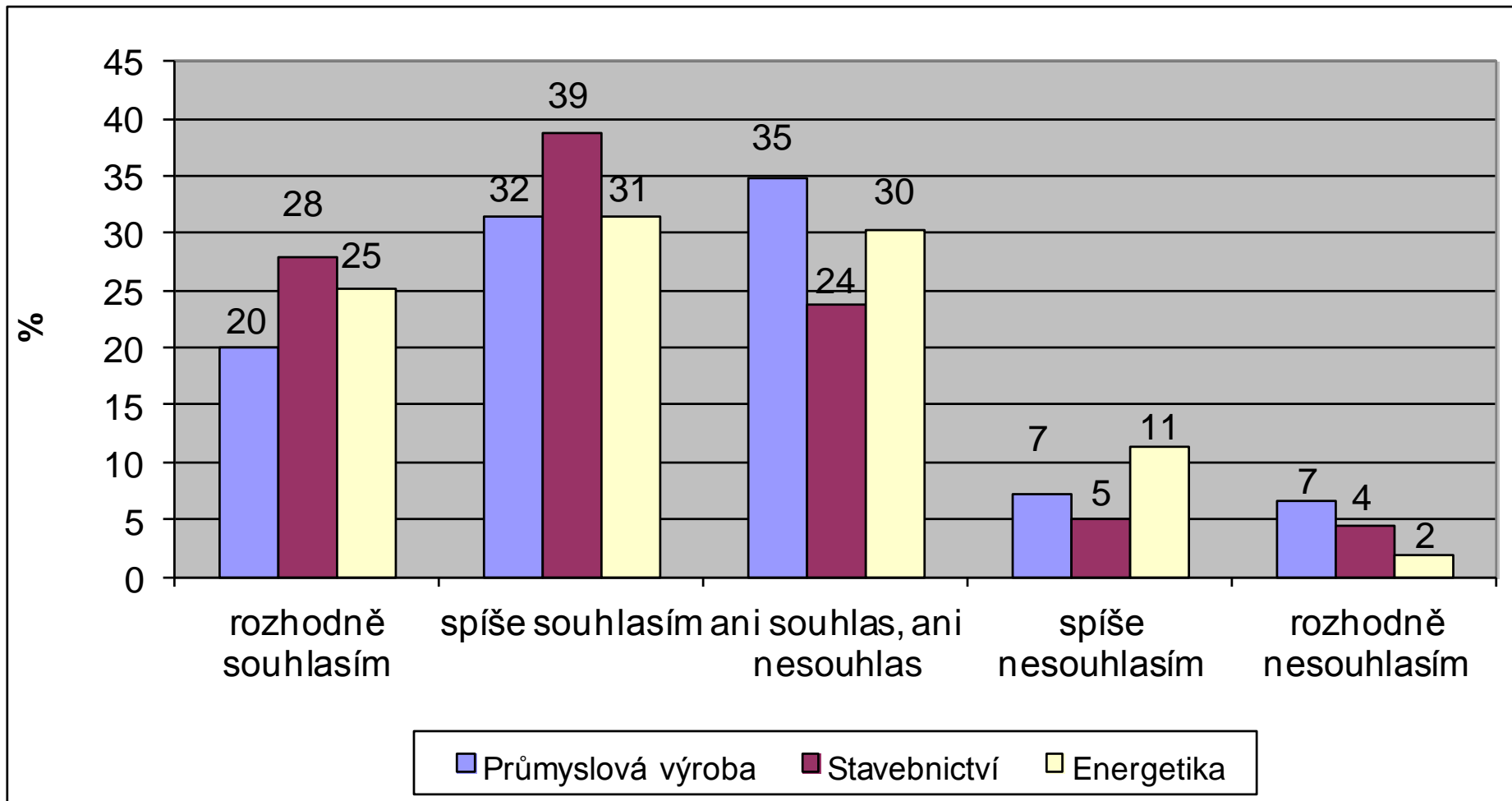
- Účelem výzkumu bylo posoudit zkušenosti firem a názory řídicích pracovníků související s lobbingem a korupcí v ČR.
- Duben 2011: Standardizované rozhovory s 810 výkonnými řediteli a majiteli ve třech oblastech podnikání:
 - 336 v průmyslové výrobě
 - 315 ve stavebnictví
 - 159 v energetice
- Vzorek je reprezentativní z hlediska velikosti firmy, podle kraje a podle velikosti obce, kde je firma umístěna.
- Celkové roční tržby firem ve výzkumu jsou 147 miliard Kč = přibližně 5% českého HDP.

Jak velkou překážku pro běžný provoz Vaší firmy představuje korupce?

Otázka: Nakolik souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími tvrzeními ohledně veřejných výběrových řízení ve Vašem oboru?

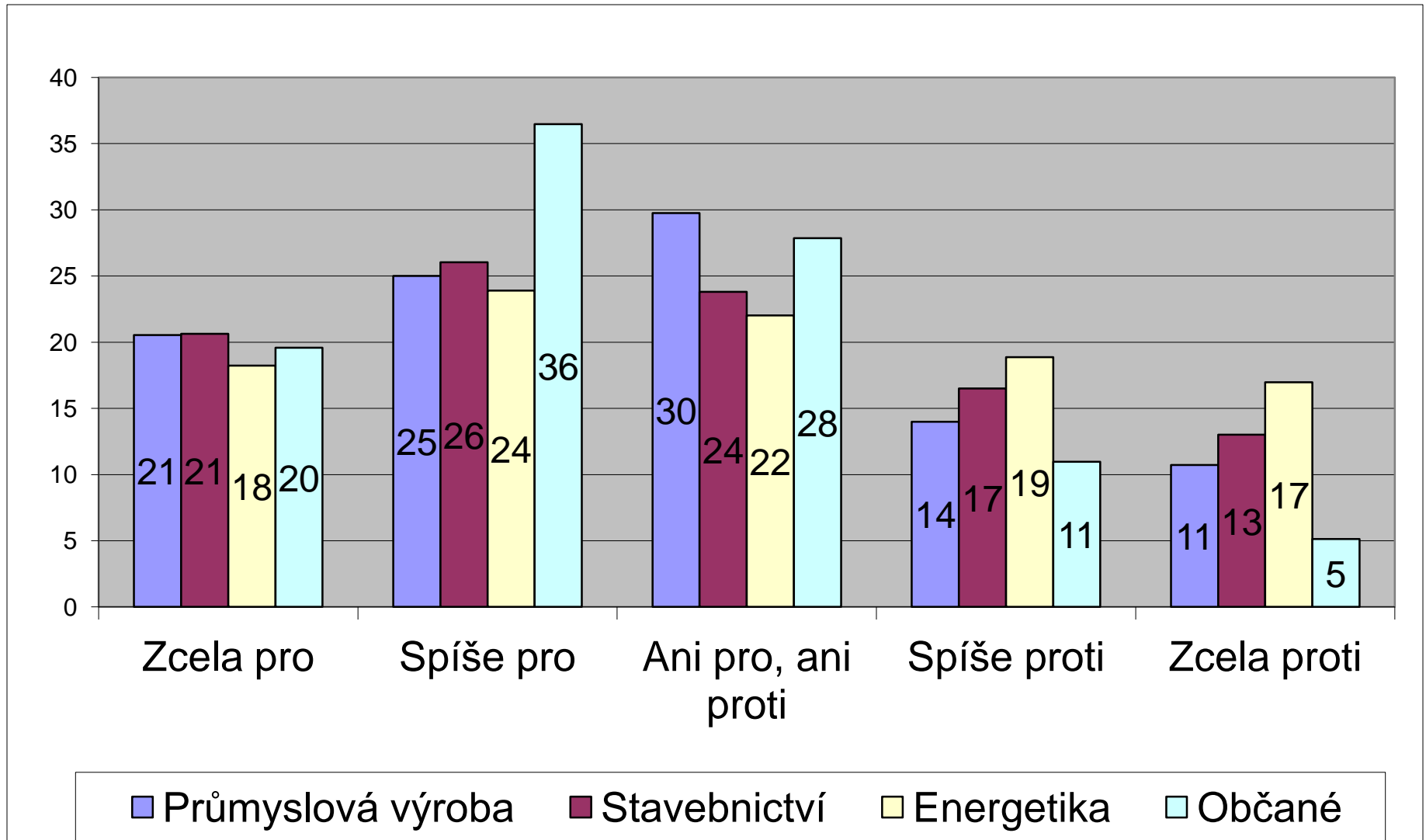
Firmy spolu uzavírají neveřejné dohody, aby zvítězily ve výběrových řízeních nebo se o zakázku podělily.

Registr lobbistů

Nakolik byste byl(a) pro nebo proti následujícím metodám regulace?

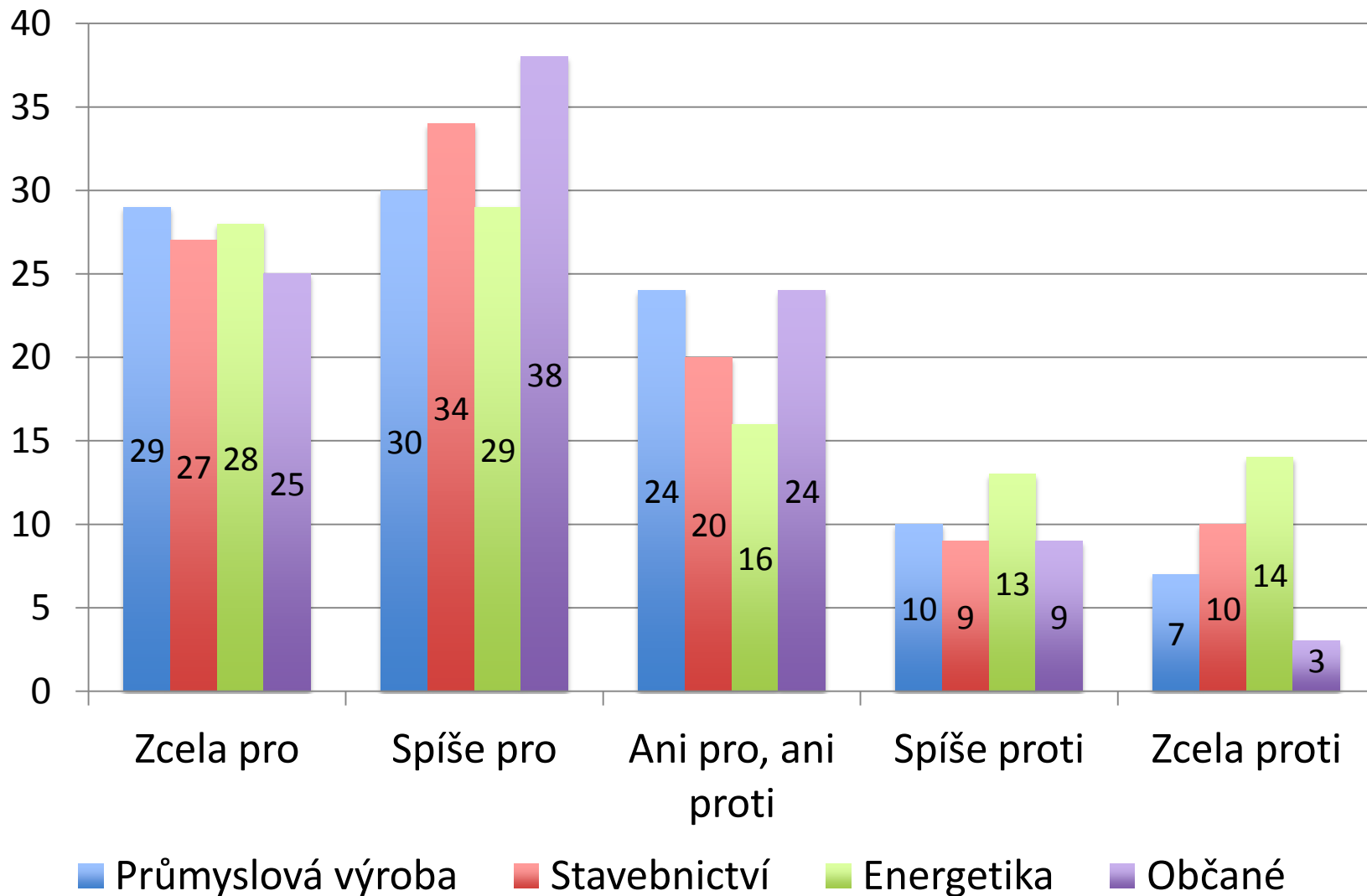
“Měl by být zřízen veřejný rejstřík všech osob, které pravidelně komunikují s politiky a úředníky veřejné správy.”

Veřejný diář

Nakolik byste byl(a) pro nebo proti následujícím metodám regulace?

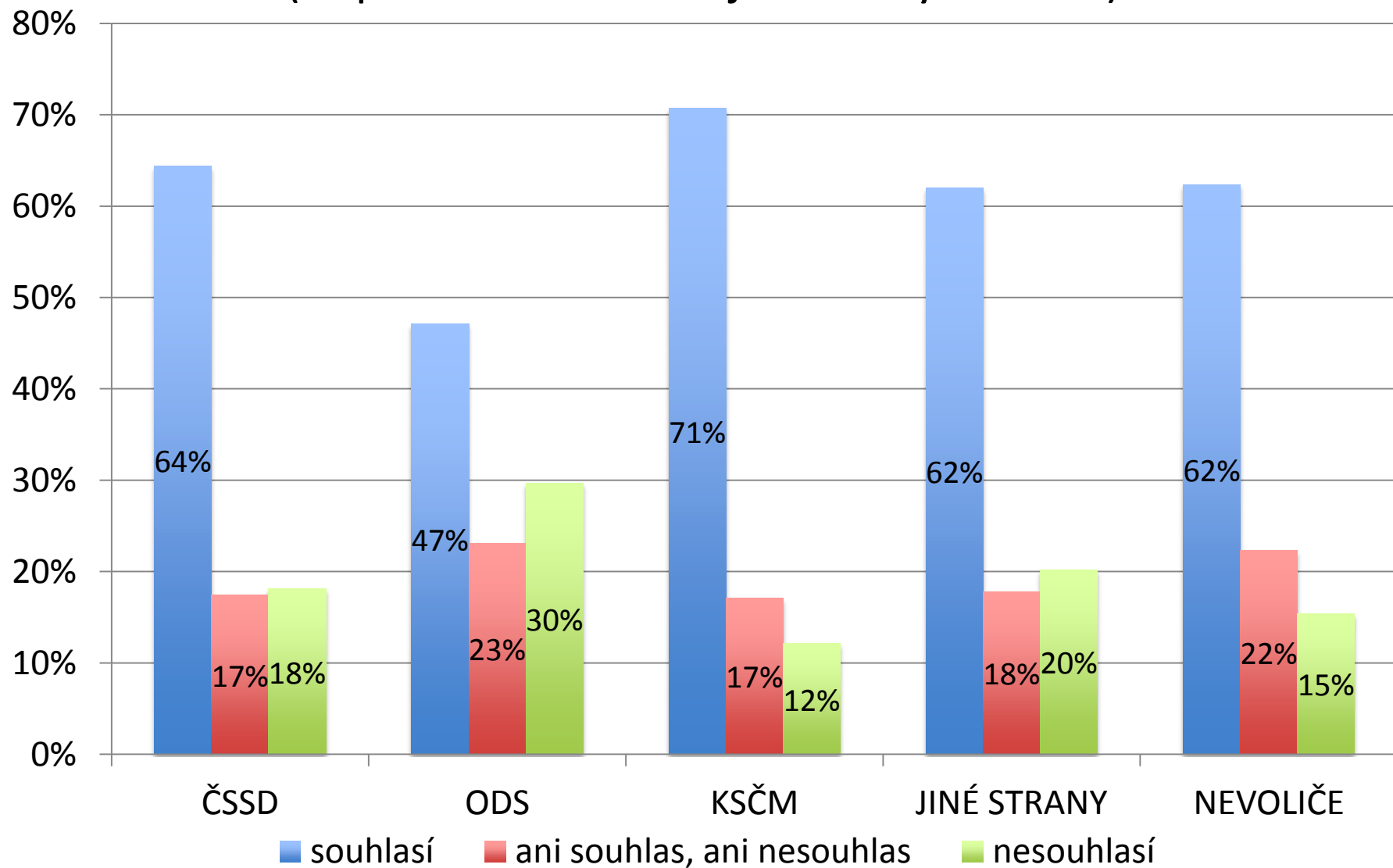
“Požadavek, aby úředníci veřejné správy a politici zveřejňovali jednotlivce a firmy, se kterými komunikují...”

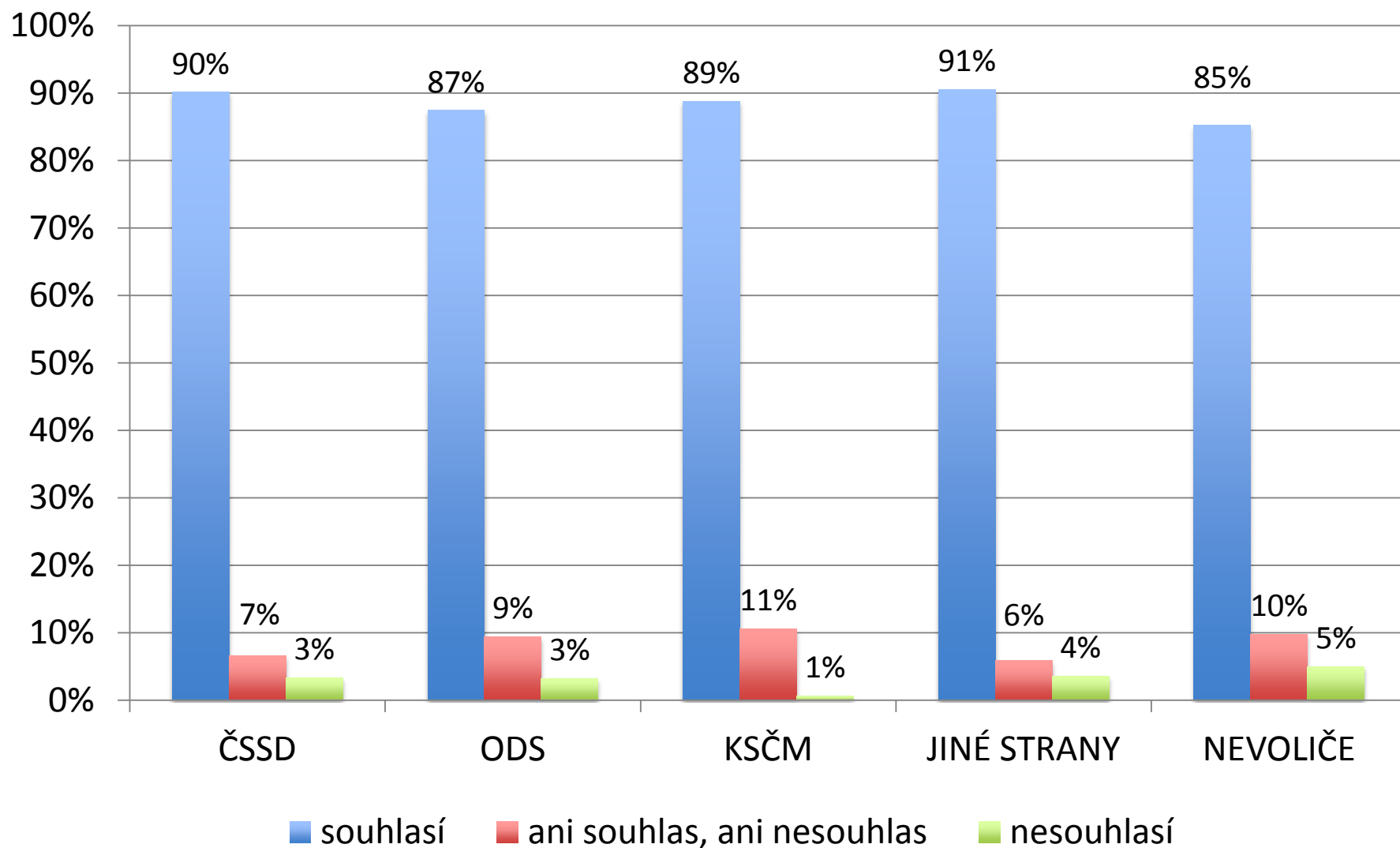
Výzkum veřejného mínění o financování politických stran (v rámci CVVM, listopad 2012)

„Politické strany by měly mít zakázáno přijímání finančních darů od firem.“

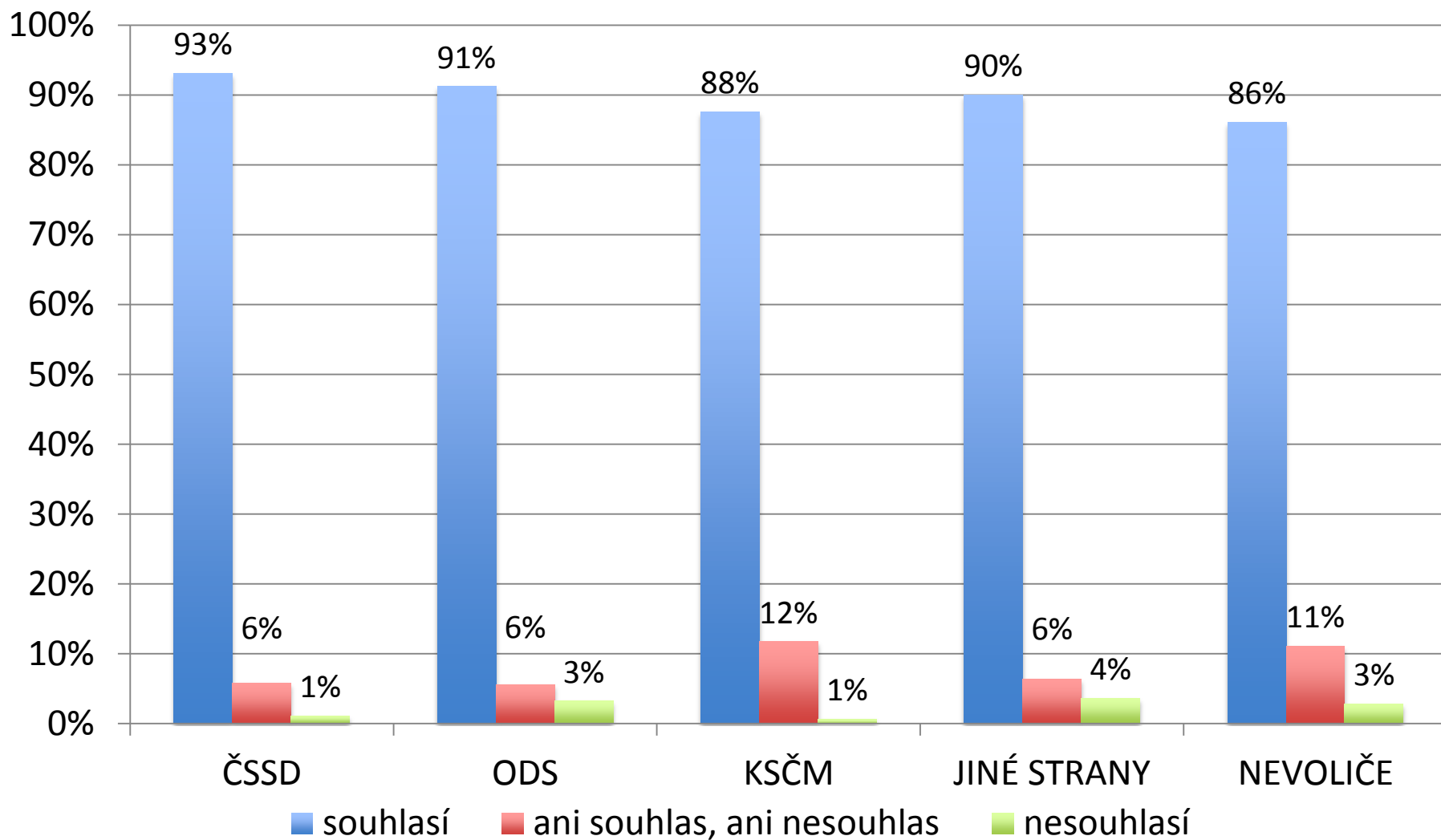
(odpovědi v % voličů jednotlivých stran)

„Informace o finančních darech politickým stranám by měly být dostupné na internetu.“
(odpovědi v % voličů jednotlivých stran)

„Informace o výdajích politických stran na financování volebních kampaní by měly být dostupné na internetu.“
(odpovědi v % voličů jednotlivých stran)

Databáze darů právnických a fyzických osob politickým stranám

- Jedním z důvodů, proč je financování politických stran neprůhledné, je skutečnost, že finanční zprávy politických stran jsou přístupné jen v knihovně Poslanecké sněmovny a **nikdo nekontroluje správnost údajů (kromě auditorů, které politické strany samy vybírají).**
- Shromáždili jsme kompletní informace o peněžních i nepeněžních darech politickým stranám (ODS, ČSSD, KSČM, TOP 09, KDU-ČSL, SZ) od fyzických a právnických osob v letech 2006-2011.
- Digitalizovali jsme data do databáze v Excelu.

Dary politickým stranám od netransparentních firem

- Současná legislativa nazakazuje přijímání finančních darů od firem s akciemi na majitele
 - Není tedy možné určit, kdo se snaží ovlivnit politiky a politické strany
 - To představuje velké korupční a bezpečnostní riziko státu
- Příklady
 - Největší dar ODS mezi 2006 a 2011 byl ve výši 3,5 milionu Kč od firmy Cidem Hranice, a.s. s akciemi na majitele.
 - Firma Construkt A & D, a.s. je společností s akciemi na majitele. V roce 2006 dala ČSSD 220 000 Kč a v roce 2010 dala 700 000 Kč TOP 09.

Peněžité dary politickým stranám od netransparentních firem

- Další příklady
 - V roce 2008 Casta, a.s. (akcie na majitele) darovala ODS 100 000 Kč. V letech 2009 a 2010 firma dostala veřejné zakázky ve výši 176 milionů Kč od měst, kde vládla ODS (Písek a Přeštice).
 - V roce 2009 Lesní společnost Litoměřice, a.s. darovala ODS 130 000 Kč. Firma je dlouhodobě dodavatelem Lesy S.p. (ve výši 51 milion Kč mezi 2007-2012).

Dary od ch ch osob

- Zákon: „Strany nesmějí přijmout dary od zahraničních právnických osob s výjimkou politických stran a “
- Účel zákazu je omezit korupční a bezpečnostní rizika státu.
- Mezi lety 2006-2010 ale politické strany přijaly od zahraničních firem 211 darů v celkové výši 11,5 mil. Kč).
- Příklady:
 - V roce 2006 Vodohospodářská společnost Benešov s.r.o. (100% vlastněna francouzskou Suez Environment S.A.S.) darovala ODS 20 000 Kč a ČSSD 10 000 Kč. Ve stejném roce firma získala dvě zakázky od měst Benešov a Mirošovice ve výši 47 mil. Kč.
 - V roce 2006 S & T Plus, s.r.o. (100% vlastněna rakouskou firmou) darovala ODS 500 000 Kč. V roce 2007 firma získala dvě zakázky od Prahy 1 ve výši 9,6 mil. Kč.

Závěr: Revoluční přeměnu institucí

- Prof. Larry Diamond: „Endemická korupce není nějaká vada, kterou lze korigovat snadným technickým zásahem nebo politickým úsilím. Jde o vlastní fungování systému... Snížit ji na méně destruktivní úroveň vyžaduje **revoluční přeměnu institucí**”.
- Protikorupční strategie nepotřebuje mnoho malých kroků, ale **jeden „velký třesk“ systémových změn**.
- Volby a volební cyklus hrají důležitou roli ve schválení a implementaci protikorupčních opatření
 - Pokud prohraje volby, můžete alespoň regulovat své konkurenty protikorupčními zákony.